

Nr 54

**Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande
av avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige
om kulturellt samarbete; given Stockholms slott den 19 mars 1971.**

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

INGVAR CARLSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner ett avtal mellan de nordiska länderna om kulturellt samarbete. Syftet med avtalet är att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen och att öka den samlade effekten av ländernas insatser inom utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet. Beslutsfattande organ inom avtalets ram blir det nordiska ministerråd som kommer att inrättas enligt det reviderade Helsingforsavtalet (jfr prop. 1971: 53). Under detta inrättas en ämbetsmannakommitté för det kulturella samarbetet samt ett gemensamt nordiskt sekretariat. Avtalet innehåller även bestämmelser om en gemensam budget för det nordiska kultursamarbetet.

**Utdrag av protokollet över utbildningsärenden, hållet inför
Hans Maj: Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 19 mars 1971.**

Närvarande: statsministern PALME, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQUIST, ASP-LING, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, FELDT.

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Carlsson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *godkännande av ett avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete* och anför.

1 Inledning

På många områden inom samhällslivet pågår ett omfattande nordiskt samarbete. I några fall regleras detta samarbete av mellanstatliga avtal, i vissa andra fall har man gemensamt utarbetat bestämmelser som sedan fastställts nationellt i varje land. Den övervägande delen av samarbetet äger dock rum mer informellt, inom en rad mer eller mindre permanenta samsarbetsorgan eller genom direkta kontakter mellan berörda myndigheter och organisationer i de nordiska länderna. Endast en del av samarbetet sker i helt statlig regi.

För det mellanstatliga nordiska samarbetet utgör Samarbetsöverenskommelsen den 23 mars 1962 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (det s. k. *Helsingforsavtalet*) en allmän ram. Överenskommelsen, som innehåller få formella utfästelser, är snarast att se som en principdeklaration om de nordiska ländernas vilja att främja och utveckla samarbetet.

Det kulturella samarbetet i vid bemärkelse bedrivs f. n. i stor utsträckning genom inte formaliserade kontakter. De nordiska undervisnings- och kulturministrarna möts regelbundet för utbyte av information, för allmänna policydiskussioner och för dryftande av konkreta gemensamma frågor. — Nordiska kulturkommissionen (NKK) är ett för

regeringarna gemensamt organ med utredande, initiativtagande och rådgivande uppgifter. NKK är uppbyggt av nationella avdelningar och har inte några gemensamma sekretariatsresurser.

Under de senaste åren har det nordiska kultursamarbetets organisation diskuterats och utretts i flera sammanhang.

Inom NKK utfördes hösten 1968 en utredning om planeringen av det nordiska samarbetet. På grundval av det därvid sammanställda utredningsmaterialet framförde NKK vissa synpunkter på frågan till regeringarna.

På uppdrag av de nordiska ländernas statsministrar lade en nordisk ämbetsmannakommitté i juli 1969 fram ett förslag till avtal om utvidgat nordiskt ekonomiskt samarbete. I detta förslag behandlades i två kapitel utbildning resp. forskning. Den samlingsorganisation som föreslogs bli inrättad skulle också behandla dessa två områden.

Vid ett möte mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium i oktober 1967 enades man om att tillsätta en kommitté med uppgift att bl. a. genomgå de hittillsvarande erfarenheterna av Nordiska rådets verksamhet och övriga former för nordiskt samarbete. Kommittén antog namnet Nordiska organisationskommittén. Vid sitt gemensamma möte i november 1969 uppdrog statsministrarna och rådets presidium åt kommittén att framlägga förslag om ett nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska samlingsfältet. Vidare skulle kommittén fortsätta sitt arbete med förslag rörande bl. a. kultursamarbetets organisation.

Nordiska organisationskommittén har lagt fram två rapporter med förslag i dessa avseenden, nämligen Promemoria om organisationen av det nordiska kultursamarbetet den 24 november 1969 och Rapport om Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet den 10 december 1969. I den senare rapporten föreslås bl. a. att ett nordiskt ministerråd skall inrättas och att de viktigare institutionella bestämmelserna i detta avseende skall ingå som en del i Helsingforsavtalet. En överenskommelse om ändring av Helsingforsavtalet, i huvudsak i enlighet med organisationskommitténs förslag, undertecknades den 13 februari 1971 av de nordiska ländernas statsministrar.

Vid sin 18:e session år 1970 antog Nordiska rådet en rekommendation (nr 21/1970) till regeringarna att under beaktande av nordiska organisationskommitténs förslag vidtaga åtgärder för en förstärkning av det nordiska kultursamarbetets organisation samt att förbereda ingåendet av en kulturtraktat före den 1 januari 1972, avseende en omfattande gemenskap mellan länderna inom utbildning, forskning och den fria kultursektorn.

De nordiska undervisnings- och kulturministrarna beslöt vid ett möte den 27 april 1970 i Oslo att tillsätta en arbetsgrupp som före utgången av år 1970 skulle lägga fram förslag om dels ett avtal om nordiskt kultu-

rellt samarbete, dels åtgärder för att stärka det nordiska kultursamarbetets organisation. Denna arbetsgrupp, som antog namnet Arbetsgruppen för ett nordiskt kulturavtal¹, lade den 17 december 1970 fram sin rapport.

I ett regeringsförslag till Nordiska rådets 19:e session år 1971 anhöll Finlands regering om rådets yttrande över rapporten. Med anledning av regeringsförslaget framförde rådet i rekommendation nr 23/1971 vissa önskemål beträffande avtalets utformning. Vid ett nordiskt undervisnings- och kulturministermöte i anslutning till rådssessionen godkändes avtalsförslaget med vissa ändringar.

Även NKK har yttrat sig över rapporten.

Avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete, vars text torde få fogas som *bilaga* till statsrådsprotokollet i detta ärende, undertecknades i Helsingfors den 15 mars 1971.

2 Arbetsgruppens rapport

Arbetsgruppens rapport (tryckt i Nordisk udredningsserie 1970: 20) omfattar i huvudsak dels ett förslag till avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete, dels vissa andra förslag till åtgärder avsedda att stärka det nordiska kultursamarbetet. Avtalet förutsätts kunna börja tillämpas den 1 januari 1972.

2.1 Avtalets syfte

Avtalets område är kulturellt samarbete i vid bemärkelse, omfattande såväl utbildning och forskning som annan kulturell verksamhet. Syftet med avtalet anges vara att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen och att öka den samlade effekten av ländernas insatser på dessa områden. Detta mål skall nås genom gemensam planering, samordning och arbetsfördelning. Avtalet skall även skapa praktiska förutsättningar för ett väl fungerande samarbete.

2.2 Samarbetsorgan och samarbetsformer

Mot bakgrund av denna målsättning tillägger arbetsgruppen den del av avtalet som behandlar samarbetets organisation central betydelse. Den organisation som gruppen föreslår skall byggas upp, bör kunna bära upp

¹ Kontorchef Egon Drostby och ekspeditionssekretær J. Harder Rasmussen, Danmark, avdelningschef Kalervo Siikala och professor Matti Koskenniemi, Finland, departementschef Birgir Thorlacius och avdelningschef Árni Gunnarsson, Island, statssekretær Arnfinn Sørensen och departementsråd Olav Hove, Norge, samt expeditionschefen Jan Stiernstedt och kanslirådet Ilmar Bekeris, Sverige.

inte bara det pågående samarbetet utan även en kraftig utbyggnad av detta.

Arbetsgruppen föreslår att det nordiska ministerrådet, som skall inrättas enligt den nyligen undertecknade överenskommelsen om ändring av Helsingforsavtalet, skall vara det beslutsfattande organet inom kulturavtalets ram. Därvid har gruppen förutsatt att fackministrarna kommer att delta i ministerrådets arbete. Vid sidan därav bör emellertid även de nuvarande ministermötena fortsätta för att ge möjlighet till informellt samråd och ömsesidig information.

Genom avtalet föreslås en ämbetsmannakommitté bli tillsatt för det kulturella samarbetet. Denna kommitté, i vars arbete representanter för de av de olika frågorna berörda ministerierna förutsätts delta, skall inför ministerrådet ansvara för att samarbetet bedrivs effektivt och i enlighet med ministerrådets beslut. De övriga samarbetsorgan som inrättas bör därför vara underställda ämbetsmannakommittén.

Som beredningsorgan för ministerrådet i vad avser kultursamarbetet och för ämbetsmannakommittén föreslås ett gemensamt nordiskt sekretariat med fast placering bli inrättat. Sekretariatet bör ledas av en direktör som utses av ministerrådet för en bestämd period. Personalen i övrigt bör anställas på viss tid genom kontraktsförfarande; tjänsteförhållanden m. m. förutsätts bli utformade i anslutning till de beslut och överenskommelser som kan komma att träffas på grundval av de förslag som nordiska organisationskommittén lagt fram i detta avseende. Arbetsgruppen betonar att samnordiska tjänstemän inte bör åtnjuta några särskilda privilegier eller immuniteter.

Arbetsgruppen har inte ansett sig kunna ta ställning till sekretariatets placering. Bl. a. därför har gruppen inte lagt fram detaljerade budgetberäkningar för de administrativa kostnaderna. Enligt förslaget skall sekretariatet byggas upp under två år till att ha en personal om ungefär tjugo personer. Årskostnaderna för det då utbyggda sekretariatet har överslagsmässigt beräknats till 3,5 milj. danska kr. I denna summa har då medräknats en betydande post för utredningsarbete och för tillfälligt engagerad sakkunnig personal.

Arbetsgruppen anser att de nya samarbetsorganen bl. a. bör kunna överta de uppgifter som NKK har i dag. Det är dock väsentligt att de kontakter med verksamhetsfältet som NKK ger också står till förfogande för de nya organen. Dessa bör därför kunna utnyttja redan befintliga organ. Ministerrådet bör dessutom kunna tillsätta kommittéer och arbetsgrupper med i första hand rådgivande uppgifter. Arbetsgruppen anser att man härvid bör eftersträva ett flexibelt system och har därför inte nu lagt fram några preciserade förslag om sådana kommittéer. Den pekar dock på att det inom vissa viktigare områden kan finnas behov av kontinuerlig kontakt.

För att de nordiska länderna skall kunna möta de krav som ett ut-

vidgat samarbete kommer att ställa och kunna tillgodogöra sig de fördelar samarbetet ger bör de förbinda sig att i det egna landet sörja för en effektiv organisation av samarbetsfrågorna.

Arbetsgruppen anser också att även om det enskilda landet genom att ingå avtalet inte uppger någon del av sin suveränitet, bör det förbinda sig att i informationssyfte samråda med de andra länderna innan det fattar viktiga beslut på områden som omfattas av avtalet.

2.3 Samarbetets finansiering

Mot bakgrund av att de nordiska ländernas anslag till gemensamma ändamål inom de av avtalet berörda områdena redan i dag uppgår till betydande belopp — för budgetåret 1970/71 har de samlade anslagen i de fem länderna uppskattats till c:a 29 milj. danska kr. och för det därpå följande budgetåret till drygt 32 milj. — och kan förväntas öka väsentligt bl. a. till följd av att avtalet ingås, föreslår arbetsgruppen att en ordning med en gemensam nordisk verksamhetsbudget införs. Denna verksamhetsbudget avses så långt möjligt omfatta alla de nordiska institutioner, projekt, program etc. som finansieras via statsbudgeterna. En sådan ordning förutsätter en delvis ny, gemensam budgetbehandling. Inom ramen för denna, som skulle koordineras av det gemensamma sekretariatet, avses en samlad bedömning och prioritering av de nämnda anslagen kunna ske. De förslag som kommer att föreläggas de nationella parlamenten bör utgå från det förslag som nordiska ministerrådet lägger fram.

Arbetsgruppen finner det nödvändigt att ett belopp årligen ställs till ministerrådets fria disposition. Detta belopp bör anvisas redan under år 1972. Det totala anslagsbehovet för nordiskt kultursamarbete under år 1972 uppskattar arbetsgruppen till 42 milj. danska kr., inbegripet dispositionsbeloppet och kostnaderna för samarbetsorganen. För åren efter 1972 bör det totala anslagsbehovet till nordiska ändamål, inbegripet storleken av dispositionsbeloppet, prövas efter hand i anslutning till det fortlöpande reviderade generalprogram som samarbetsorganen avses utarbeta.

Vad rör fördelningen av kostnaderna för samarbetet förutsätter arbetsgruppen att en enhetlig princip avseende hela det nordiska samarbetet kommer att genomföras. I särskilda fall bör ministerrådet kunna besluta om annan fördelning. Utan att lägga fram förslag framhåller arbetsgruppen att en interimistisk kostnadsfördelning för kultursamarbetet måste fastställas för tiden närmast efter kulturavtalets ikraftträdande.

Arbetsgruppen har även tagit upp frågan om förhållandet mellan de dispositionsmedel som föreslås bli ställda till ministerrådets förfogande och nordiska kulturfonden. Gruppen föreslår att frågan utreds och

prövas före utgången av år 1974 på grundval av de erfarenheter som då vunnits. Redan nu bör dock övervägas hur utnyttjandet av dessa medel under mellantiden kan samordnas. Arbetsgruppen pekar där på möjligheten att låta det gemensamma sekretariatet betjäna även kulturfonden.

2.4 Nordiska rådet

Arbetsgruppen anser att det kommer att ha stor betydelse för samarbetet att finna ändamålsenliga former för medverkan från Nordiska rådets sida men konstaterar att frågan på grund av sin generella karaktär bör avgöras i samband med att förhållandet mellan det nordiska ministerrådet och Nordiska rådet allmänt regleras.

3 Yttranden över rapporten

3.1 Nordiska rådet

Med anledning av ett av Finlands regering väckt regeringsförslag med anhållan om rådets yttrande har arbetsgruppens rapport behandlats i Nordiska rådets kulturutskott med deltagande av undervisnings- och kulturministrarna. På utskottets förslag antog rådet vid sin 19:e session år 1971 en rekommendation till regeringarna att genomföra arbetsgruppens förslag med vissa i rekommendationen och i utskottets betänkande föreslagna ändringar och tillägg.

I utskottets betänkande anförs att förslaget innebär en betydande förstärkning av de organisatoriska förutsättningarna för samarbetet. På vissa punkter föreslås ändringar eller tillägg till avtalstexten. Sålunda anser utskottet bl. a. att det skulle vara till fördel om vissa frågor inom den kulturella sektorn löstes som gemensamma nordiska samarbetsuppgifter, varför i artikeln om avtalets syfte borde framhållas att samarbete skall äga rum även i form av gemensamma projekt. Vidare föreslås, med hänvisning till det arbete som på annat håll pågår för att koordinera informationen om det nordiska samarbetet, att inom avtalets ram endast information om de nordiska ländernas kulturliv tas med.

Utskottet understryker betydelsen av att generalplaner för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet utarbetas snarast, och att tillräckliga finansiella resurser anvisas för genomförande av samarbetsplanerna. En viktig förutsättning för samarbetets utbyggnad är också enligt utskottets uppfattning att det föreslagna nordiska sekretariatet erhåller tillräckliga resurser.

I fråga om kostnaderna för samarbetet anser utskottet det vara av vikt att klarhet om fördelningsprincipen nås innan avtalet föreläggs de nationella parlamenten för godkännande.

Utskottet fäster också uppmärksamheten vid att Nordiska rådets medverkan i kultursamarbetet inte berörts i avtalsförslaget. I anslutning till nordiska organisationskommitténs synpunkter föreslår utskottet att i avtalet inarbetas dels ett allmänt stadgande om att rådet medverkar i samarbetet enligt avtalet, dels en bestämmelse som ger rådet möjlighet till samråd med undervisnings- och kulturministrarna innan budget och planer för samarbetet fastställs.

3.2 Nordiska kulturkommissionen

NKK konstaterar att avtalsförslaget förefaller skapa goda förutsättningar för att det nordiska kultursamarbetet skall kunna effektiviseras och den nordiska kulturgemenskapen vidareutvecklas. Det sägs vara tillfredsställande att avtalets verksamhetsområde bestämts som kulturellt samarbete i vid bemärkelse, liksom att avtalet uttryckligen omfattar nordiskt samarbete i internationella sammanhang. Vad gäller annan kulturell verksamhet än utbildning och forskning har det praktisk betydelse att detta område i avtalsförslaget fått en flexibel utformning som möjliggör en smidig anpassning efter utvecklingens krav.

NKK finner också att förslaget i sina huvuddrag väl ansluter sig till synpunkter som NKK i tidigare sammanhang framfört. Detta gäller bl. a. betydelsen dels av att samarbetsorganen på regeringsnivå får en mycket nära anknytning till resp. lands policy-skapande instanser, dels av att samarbetsorganisationen byggs upp på ett sådant sätt att ett aktivt deltagande av alla berörda parter säkras. I likhet med arbetsgruppen finner NKK det vara av stor vikt att planeringen av samarbetet sker i ett längre tidsperspektiv.

4 De nordiska undervisnings- och kulturministrarna

Förberedande diskussioner om det framlagda förslaget till avtal och med detta sammanhängande frågor fördes mellan de nordiska undervisnings- och kulturministrarna vid ett möte den 12 januari 1971. Vid ett följande möte i anslutning till Nordiska rådets session i Köpenhamn i februari 1971 enades man med beaktande av de från Nordiska rådets sida framförda önskemålen om den slutliga texten.

Med anledning av de inom Nordiska rådet förda diskussionerna företogs vid mötet i Köpenhamn i februari vissa ändringar och tillägg i avtalstexten. För att tillgodose önskemålet om att avtalet skall framgå att samarbetet bör bedrivas även i form av gemensamma projekt har sålunda ett tillägg gjorts till artikel 1. Artikel 6 rörande bl. a. information om nordiskt samarbete har vidare ändrats i enlighet med rådets synpunkter. Vad rör Nordiska rådets medverkan har, likaså i enlighet med rådets synpunkter, bestämmelser härom införts i avtalet, dels ett allmänt stadgande i artikel 8, dels en bestämmelse i artikel 15 att innan förslag för den gemensamma nordiska verksamhetsbudgeten upprättas skall berört organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar.

Vid ministrarnas diskussioner har även vissa frågor med anknytning till avtalet dryftats. Vid mötet den 12 januari 1971 var man överens om att, såsom arbetsgruppen föreslagit, medel borde ställas till ministerrådets fria förfogande från och med år 1972. För det första året borde detta dispositionsbelopp uppgå till 6,5 milj. danska kronor. Vidare enades man om att föreslå att i avvaktan på att en generell princip för fördelning av kostnaderna fastställs, detta dispositionsbelopp liksom kostnaderna för de nya samarbetsorganen under 1972 skall fördelas på samma sätt som bidragen till nordiska kulturfonden; detta innebär en fördelning beräknad, med avrundade siffror, enligt förhållandet mellan ländernas befolkningstal och ger följande procenttal: Danmark 23%, Finland 22 %, Island 1 %, Norge 17 % och Sverige 37 %.

Ministrarna har anslutit sig till arbetsgruppens förslag om att frågan om nordiska kulturfondens framtida ställning bör utredas och värderas så att slutlig ställning kan tas före utgången av år 1974 på grundval av de erfarenheter som då vunnits.

5 Departementschefen

På många områden, bl. a. på kulturområdet, bedrivs nordiskt samarbete sedan länge och väsentliga resultat har uppnåtts. Formerna för samarbetet har skiftat och i många fall inte varit närmare reglerade.

För att de institutionella grundvalarna skall förstärkas och en koordinering av samarbetet möjliggöras föreslår t. f. chefen för utrikesdepartementet, statsrådet Myrdal i annat sammanhang att ett nordiskt ministerråd med kompetens för hela det nordiska fältet inrättas enligt den överenskommelse om ändring av Helsingforsavtalet som undertecknades den 13 februari i år (prop. 1971: 53).

Med syfte att skapa en fastare grund för det nordiska samarbetet på kulturområdet har på uppdrag av de nordiska undervisnings- och kulturministrarna en arbetsgrupp utarbetat ett förslag till nordiskt kulturavtal.

Sedan bl. a. Nordiska rådet yttrat sig över förslaget har ministrarna enats om den slutliga texten. Avtalet undertecknades av de fem nordiska länderna den 15 mars 1971.

Jag kommer i det följande att kort presentera avtalet och i anslutning därtill ta upp vissa frågor.

I avtalet fastslås syftet vara att vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen och att öka den samlade effekten av ländernas insatser på kulturområdet i vid bemärkelse, omfattande såväl utbildning och forskning som annan kulturell verksamhet. Den allmänna målsättningen inom vart och ett av dessa tre områden anges i avtalet. Det blir en viktig första uppgift för de nya samarbetsorganen att precisera målen för samarbetet de närmaste åren.

Samarbetet skall bedrivas genom gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning. Inom ramen härför kommer givetvis skiftande samarbetsformer att tillämpas. I likhet med arbetsgruppen anser jag att en prövning av den lämpligaste formen bör ske för varje nytt projekt som tas upp.

En central plats i avtalet upptas av bestämmelser om samarbetets organisation. Det nordiska ministerrådet skall vara det beslutsfattande organet inom avtalets ram. Under ministerrådet tillsätts en ämbetsmannakommitté för det kulturella samarbetet. Ministerrådet och ämbetsmannakommittén skall biträdas av ett gemensamt nordiskt sekretariat med fast placering. Beslut om placeringen föreligger ännu inte. De årliga kostnaderna för detta sekretariat har översiktligt uppskattats uppgå till ca 3,5 milj. danska kronor efter den första uppbyggnadsperioden.

Vad gäller ministerrådet bör dess verksamhetsformer i första hand regleras inom ramen för det reviderade Helsingforsavtalet. Det har förutsatts att det skall ha en skiftande sammansättning alltefter arten av de frågor som behandlas. Eftersom ministerrådet i första hand är ett beslutsfattande organ kommer de av kulturavtalet berörda fackministrarna även framdeles att samråda i t. ex. policyfrågor, bl. a. vid undervisnings- och kulturministermöten.

Ämbetsmannakommittén skall inför ministerrådet ha det direkta ansvaret för samarbetet. Liksom arbetsgruppen finner jag det ändamålsenligt att vissa ärenden av ministerrådet delegeras till ämbetsmannakommittén.

Jag anser det ha den största betydelse att samarbetet bedrivs under medverkan av alla berörda grupper, bl. a. av de kulturarbetare, företrädare för folkbildnings- och ungdomsverksamhet, vetenskapsmän och andra som arbetar ute på verksamhetsfältet. Med hänsyn till den snabba utvecklingen på kulturområdet bör kontakterna med dessa grupper få en flexibel utformning.

Ministerrådet skall varje år till regeringarna avge ett förslag till budget för gemensamma nordiska ändamål. Jag anser att en sådan ord-

ning kommer att ge möjlighet till en samlad bedömning och prioritering av anslagsbehov och planer. Detta kan väntas få stor betydelse som underlag för en fortsatt utbyggnad av samarbetet. Jag förutsätter att bedömningen görs med beaktande av de nationella prioriteringarna.

Ländernas anslag till nordiska ändamål uppgår redan i dag till betydande belopp, under innevarande budgetår sammanlagt ca 29 milj. danska kronor med en uppskattad ökning för följande budgetår till drygt 32 milj. Bl. a. till följd av att avtalet ingås kan en betydande utvidgning av samarbetet förväntas ske. Arbetsgruppen har uppskattat det totala anslagsbehovet för nordiskt kultursamarbete under år 1972 till 42 milj. danska kronor. Det fortsatta anslagsbehovet måste prövas efter hand mot bakgrund av då föreliggande planer.

Underlag för att exakt beräkna de kostnader som utvidgningen av samarbetet medför för Sveriges del fr. o. m. den 1 januari 1972 föreligger f. n. inte. Jag avser att ta upp denna fråga i samband med min anmälan om medel på tilläggsstat för nästa budgetår.

Redan nu vill jag dock nämna att jag i likhet med arbetsgruppen finner det betydelsefullt att medel ställs till ministerrådets fria förfogande redan för år 1972. Dessa medel bör för det första året uppgå till 6,5 milj. danska kr. Beloppet bör kunna användas bl. a. för att utvidga vissa redan pågående projekt eller igångsätta nya, liksom för utrednings- och försöksverksamhet.

Kostnaderna för gemensamma nordiska projekt har hittills fördelats mellan länderna efter olika grunder. Arbetsgruppen har förutsatt att en enhetlig princip införs som bör gälla i vart fall nya samarbetsprojekt. Denna fråga berör emellertid det nordiska samarbetet även utanför kulturområdet och bör avgöras i annat sammanhang. I avvaktan härpå anser jag i enlighet med undervisnings- och kulturministrarnas överenskommelse att anslaget till ministerrådets disposition och kostnaderna för de genom avtalet inrättade samarbetsorganen t. v. bör fördelas på samma sätt som anslagen till nordiska kulturfonden, varav Sverige betalar 37 %.

I detta sammanhang har frågan om nordiska kulturfondens ställning aktualiserats. Jag ansluter mig till arbetsgruppens bedömning att frågan bör utredas och prövas så att slutlig ställning kan tas före utgången av år 1974 på grundval av de erfarenheter som då vunnits.

Arbetsgruppen har på grund av frågans generella karaktär inte ansett sig själv kunna ta ställning till frågan om Nordiska rådets medverkan. Sedan önskemål därom framförts från rådets sida har undervisnings- och kulturministrarna i den slutliga avtalstexten infört dels en allmän bestämmelse om att rådet medverkar i samarbetet, dels en bestämmelse av innebörd att berört organ inom rådet bör ges tillfälle till överläggningar innan budget för samarbetet utarbetas. Jag ansluter mig till den bedömning som därvid gjordes att Nordiska rådet, närmast dess kultur-

utskott, bör beredas tillfälle till sådana överläggningar på ett så tidigt stadium att de synpunkter som framförs kan beaktas vid utarbetandet av budgetförslagen. I detta sammanhang vill jag också erinra om att ministerrådet enligt det reviderade Helsingforsavtalet varje år skall avge en berättelse om det nordiska samarbetet till Nordiska rådet. I denna kommer givetvis att redogöras för utvecklingen och planerna även på kulturområdet.

Sammanfattningsvis vill jag anföra att jag betraktar detta avtal som ett betydelsefullt framsteg som bör kunna utgöra en ram och en grund för en framtida omfattande utbyggnad av det nordiska kultursamarbetet. Jag förordar att avtalet ratificeras av Sverige.

6 Hemställan

Under återopande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna avtalet den 15 mars 1971 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Bilaga

**Avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge
och Sverige om kulturellt samarbete**

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar,
vilka utgår från den nära kulturgemenskapen i Norden,
vilka lägger stor vikt vid det vitt förgrenade och omfattande samar-
bete, som äger rum under medverkan av Nordiska rådet och andra sam-
arbetsorgan, och

vilka hänvisar till Samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Fin-
land, Island, Norge och Sverige av år 1962,
har överenskommit om följande.

Avtalets syfte

Artikel 1

Detta avtal har till syfte

att stärka och intensifiera kulturellt samarbete i vid bemärkelse mel-
lan avtalsparterna för att vidareutveckla den nordiska kulturgemenska-
pen och öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning,
forskning och annan kulturell verksamhet genom gemensam planering,
samordning, samverkan och arbetsfördelning samt

att skapa praktiska förutsättningar för ett väl fungerande samarbete.

Artikel 2

Avtalet har även till syfte att skapa grundval för en samordnad insats
i internationellt kulturellt samarbete.

Verksamhetsområde

Artikel 3

Samarbetet på utbildningsområdet skall inriktas på

- a. utbildningens mål, innehåll och medel,
- b. utbildningssystemets struktur,
- c. pedagogiskt utvecklingsarbete.

Härvid skall avtalsparterna

- d. främja undervisningen i de andra nordiska ländernas språk, kultur
och samhällsförhållanden,
- e. vidga möjligheterna för studerande och andra hemmahörande i ett
nordiskt land att utbilda sig och avlägga examen vid de övriga nor-
diska ländernas utbildningsanstalter,

- f. inrätta gemensam utbildning eller gemensamma utbildningsinstitutioner, i synnerhet inom de mest avancerade och specialiserade utbildningslinjerna,
- g. åstadkomma ömsesidigt erkännande av examina, delexamina och andra prestationsbeskrivningar,
- h. söka samordna den offentligt anordnade utbildning som syftar till att ge behörighet för viss yrkesutövning, på så sätt att den ger samma behörighet i alla de avtalsslutande staterna,
- i. söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat nordiskt land om undervisning på hans modersmål.

Artikel 4

Samarbetet på forskningsområdet skall inriktas på

- a. information om forskningsverksamhet och forskningsresultat,
- b. gemensamma forskningsprojekt,
- c. gemensamma forskningsinstitutioner,
- d. metoder och medel i forskningspolitiken,
- e. forskningens organisatoriska struktur,
- f. samordning mellan nationella forskningsprogram.

Härvid skall avtalsparterna

- g. främja anordnande av symposier, konferenser och möten mellan forskare från de nordiska länderna, samt gemensam vetenskaplig publikationsverksamhet,
- h. söka uppmuntra forskare och forskningsinstitutioner från två eller flera av de nordiska länderna till aktivare samarbetsformer och till gemensamt utnyttjande av särskilt dyrbar eller mycket specialiserad apparatur.

Artikel 5

Samarbetet skall omfatta annan kulturell verksamhet i vid bemärkelse och inriktas på

- a. målen för den allmänna kulturpolitiken, dess innehåll och metoder,
- b. kulturlivets institutionella, organisatoriska och finansiella förhållanden.

Härvid skall avtalsparterna samarbeta om

- c. konstnärligt och annat kulturellt utbyte mellan två eller flera av de nordiska länderna,
- d. verksamheten inom arkiv, bibliotek, museer, radio, television och film samt annan kulturell förmedlingsverksamhet,
- e. främjande av verksamheten inom föreningar och organisationer med allmänskulturella syften, däribland också inom ungdoms- och idrottsarbete,
- f. tillrättaläggande av villkoren för skapande och utövande verksamhet inom alla konstarter,

g. främjande av konstnärernas och kulturarbetarnas möjligheter till verksamhet i de nordiska länderna.

Artikel 6

Avtalsparterna skall eftersträva gemensamt uppträdande i internationella sammanhang inom de områden som detta avtal omfattar, samt samarbeta om

- a. att sprida information om de nordiska ländernas kulturliv, och
- b. att uppnå gemensamt eller samordnat ställningstagande i internationellt kulturellt samarbete.

Beslut kan fattas om gemensam representation i samband med deltagande i internationellt kulturellt samarbete.

Artikel 7

Samarbetet skall omfatta informations- och dokumentationsverksamhet inom de områden som omfattas av avtalets artiklar 3, 4, 5 och 6.

Samarbetsorgan och samarbetsformer

Artikel 8

Samarbetet äger rum genom Nordiska ministerrådet, som inrättats enligt Samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige av år 1962 med senare ändringar, genom nordiska ministermöten, genom de organ som upprättas enligt detta avtal, samt direkt genom berörda myndigheter i de nordiska länderna.

Samarbetet enligt detta avtal sker under medverkan av Nordiska rådet.

Artikel 9

Ministerrådet fattar de beslut som erfordras för att förverkliga avtalets syften.

Artikel 10

Som ett led i genomförandet av detta avtal upprättas en ämbetsmannakommitté och ett sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete.

Ministerrådet tillsätter kommittéer och arbetsgrupper för särskilda uppgifter.

Artikel 11

Ämbetsmannakommittén består av en representant för varje land, utsedd av regeringen.

Ämbetsmannakommittén förbereder ministerrådets arbete och fullgör de uppgifter som ministerrådet ålägger kommittén, eller som den bemyndigas av ministerrådet att avgöra.

Ministerrådet fastställer arbetsordning för ämbetsmannakommittén.

Artikel 12

Sekretariatet bistår ministerrådet och ämbetsmannakommittén. Det kan efter beslut av ministerrådet bistå andra nordiska samarbetsorgan.

Ministerrådet utser för en närmare bestämd period en direktör som leder sekretariatets arbete.

Ministerrådet fastställer arbetsordning för sekretariatet samt bestämmelser om direktörens och personalens tjänsteförhållanden och anställningsvillkor.

Avtalsparterna träffar överenskommelse om sekretariatets placering.

Ministerrådet träffar överenskommelse med värdlandet om direktörens och de anställdas ställning i förhållande till värdlandet.

Avtalsparterna ställer till sekretariatets förfogande de resurser som är nödvändiga för att det skall kunna utföra sina uppgifter.

Artikel 13

För att uppnå tillfredsställande samverkan mellan samarbetsorganen och berörda myndigheter i de enskilda länderna förpliktar avtalsparterna sig att i det egna landet sörja för en effektiv organisation av arbetet med de samarbetsfrågor som omfattas av detta avtal.

Artikel 14

Var avtalspart bör i ministerrådet, vid andra ministermöten eller i ämbetsmannakommittén samråda med övriga avtalsparter innan den fattar beslut av väsentlig betydelse på områden som omfattas av detta avtal.

Samarbetets finansiering

Artikel 15

Ministerrådet låter utarbeta och beslutar om budgetförslag för de gemensamma institutionerna, programmen och övriga verksamhetsområden, omfattande både befintliga samarbetsprojekt som av ministerrådet hänförs till detta avtal, och nya projekt som igångsätts med stöd av avtalet.

Innan ministerrådet låter utarbeta budgetförslag skall berört organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar.

Artikel 16

Ministerrådet låter utarbeta och beslutar om budgetförslag för sekretariatets och andra samarbetsorgans verksamhet.

Artikel 17

Ministerrådet avger på grundval av de enligt artiklarna 15 och 16 utarbetade budgetförslagen förslag till regeringarna i de nordiska länderna om anslag till nordiskt kulturellt samarbete.

När medel anvisats, fastställer ministerrådet den slutliga fördelningen av dessa till de ändamål om vilka förslag avgivits.

Artikel 18

Ministerrådet fattar beslut om fördelningen mellan avtalsparterna av kostnaderna för samarbetet.

Kostnaderna för det samarbete som igångsatts före detta avtals ikraftträdande och som av ministerrådet hänförs till avtalet, fördelas tills vidare enligt träffade avtal, såvida inte annat beslutas.

Artikel 19

Ministerrådet fastställer riktlinjer för den ekonomiska förvaltningen för de områden som nämns i artiklarna 15 och 16.

Slutbestämmelser

Artikel 20

Detta avtal skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten snarast möjligt deponeras i det finska utrikesministeriet.

Avtalet skall vara deponerat i det finska utrikesministeriet och bestyrkta avskrifter skall av det finska ministeriet tillställas var och en av avtalsparterna.

Avtalet träder i kraft första dagen i den månad som infaller närmast efter den dag då samtliga avtalsparters ratifikationsinstrument deponeras.

Artikel 21

Önskar någon av avtalsparterna uppsäga avtalet, skall skriftligt meddelande härom tillställas den finska regeringen som omedelbart skall underrätta övriga avtalsparter härom och om dagen då meddelandet mottogs.

Avtalet upphör att gälla vid utgången av det kalenderår då det uppsägs av någon av avtalsparterna, såvida uppsägningen mottagits av den

finska regeringen senast den 30 juni under ett kalenderår, och i annat fall vid utgången av nästföljande kalenderår.

Artikel 22

Efter mottagande av meddelande om uppsägning skall samråd äga rum mellan samtliga avtalsparter om avveckling av de rättigheter och förpliktelser som avtalsparterna haft enligt avtalet.

Till bekräftelse härav har undertecknade befullmäktigade ombud undertecknat detta avtal.

Som skedde i Helsingfors den 15 mars 1971 i ett exemplar på danska, finska, isländska, norska och svenska språken, vilka samliga texter skall äga samma vitsord.

Innehåll

	Sid.
1. Inledning	2
2. Arbetsgruppens rapport	4
2.1 Avtalets syfte	4
2.2 Samarbetsorgan och samarbetsformer	4
2.3 Samarbetets finansiering	6
2.4 Nordiska rådet	7
3. Yttranden över rapporten	7
3.1 Nordiska rådet	7
3.2 Nordiska kulturkommissionen	8
4. De nordiska undervisnings- och kulturministrarna	8
5. Departementschefen	9
6. Hemställan	12
Bilaga	
Avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete	13

